

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Філософський факультет

Кафедра логіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

« ____ » _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ЛОГІКИ В КУЛЬТУРНОМУ КОНТЕКСТІ

галузь знань	для студентів філософського факультету
спеціальність	03 Гуманітарні науки
освітній рівень	034 Культурологія
освітня програма	Магістр
вид дисципліни	Культурологія Вибір студента

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2017/2018
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладачі: Алексюк Ігор Анатолійович, к.ф.н., доцент кафедри логіки

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ « ____ » _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ « ____ » _____ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробники: Алексюк Ігор Анатолійович, к.ф.н., доцент кафедри логіки

Затверджено

« _____ » _____ 2017 р.

Завідувач кафедри логіки

_____ (проф. Хоменко І.В.)

Протокол № 1 від « 30 » серпня 2017 р.

Схвалено науково - методичною комісією філософського факультету

Протокол від « 31 » серпня 2017 року № 2

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

« 31 » серпня 2017 року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – поглиблене ознайомлення із важливими в історичному сенсі проблемами, поняттями, напрямками досліджень, персоналіями в царині логіки, а також із відповідними історико-культурними обставинами.

2. Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

До початку вивчення цього курсу студенти мають **знати**: основні етапи, характеристики, проблеми, теорії і персоналії історико-філософського процесу; передбачається знайомство студентів із базовою інформацією, що надає вступний курс логіки; необхідним є достатній рівень володіння англійською мовою, що уможливить роботу із сучасними науковими першоджерелами.

Вміти збирати, аналізувати, інтерпретувати та презентувати інформацію щодо історико-логічних досліджень, застосовувати визначальні загально-філософські поняття і класифікації в аналізі окремих певних логічних проблем, понять, теорій, простежувати історичну тяглість становлення і розвитку проблем логіки, а також виявляти та аналізувати належні культурно-історичні обставини.

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Історія логіки в культурному контексті» належить до переліку дисциплін за вільним вибором студентів та викладається у 1 семестрі 2 року навчання у магістратурі. Визначаються предмет, методи, головні проблеми, персоналії і напрямки досліджень логіки в історичній перспективі. Навчальна дисципліна знайомить студентів із історико-культурними обставинами розвитку логіки, пов'язаних, зокрема, із логічними вченнями Арістотеля, стоїків, середньовічної схоластики, Нового часу, Готтлоба Фреге.

4. Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему знань про історико-культурний характер і специфіку визначних проблем, понять, теорій і персоналій логіки. В результаті навчання студенти мають не лише демонструвати теоретичні знання, але й спроможність їх застосування у своїх самостійних дослідженнях.

5. Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	Головні історичні етапи розвитку логіки	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, проміжна та залікова письмові контрольні роботи	5
1.2	Визначальні - щодо головних історичних етапів розвитку логіки – обставини культури	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, проміжна та залікова письмові контрольні роботи	5
1.3	Історичну специфіку досліджень, представлених деякими окремими логічними вченнями	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, проміжна та залікова письмові контрольні роботи	10
1.4	Історичну специфіку і важливість отриманих відповідних результатів	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, проміжна та залікова письмові контрольні роботи	10

1.5	Історичні взаємозв'язки між головними проблемами та поняттями логіки	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь	5
1.6	Історичні взаємозв'язки між головними теоріями логіки	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь	5
Вміти:				
2.1	Демонструвати знання спеціалізованої літератури із царини історико-логічних досліджень	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійно опрацьованого наукового джерела	5
2.2	Пояснювати історико-культурні обставини походження і специфіку певних важливих проблем логічних досліджень	Семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійно опрацьованого наукового джерела, залікова робота	5
2.3	Виявляти історичні взаємозв'язки між окремими проблемами, поняттями, дослідженнями і персоналіями логіки	Семінар, самостійна робота	Усна доповідь, презентація самостійно опрацьованого наукового джерела, залікова робота	5
2.4	Самостійно аналізувати, інтерпретувати та представляти окремі результати досліджень, представлені у науковій періодиці	Семінар, Самостійна робота	Презентація самостійно опрацьованого наукового джерела, залікова робота	10
2.5	Здійснювати історико-культурний та лінгво-логіко-філософський аналіз окремих важливих понять	Семінари, Самостійна робота	Усна доповідь, проміжна письмова контрольна робота, залікова контрольна робота	10
2.6	Демонструвати історико-логічні знання творчого шляху (дослідницьких програм, отриманих результатів) окремих видатних дослідників	Самостійна робота	Презентація самостійно опрацьованого наукового джерела, залікова робота	5
комунікація:				
3.1	Демонструвати здатність до вільної комунікації мовою специфічних понять, проблем, технік і теорій	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, письмова презентація	3
3.2	Презентувати результати історико-культурних розвідок у вигляді доповідей, презентацій, конспектів	Семінари, самостійна робота	Усна доповідь, дискусії, презентація самостійно проаналізованого наукового джерела	4
3.3	Брати участь у фахових дискусіях під час аудиторних занять, полемізувати з приводу окремих питань історії логіки	Семінари	Дискусії	3

	автономність та відповідальність:			
4.1	Виявляти самостійність у пошуках та критичному опрацюванні дослідницьких матеріалів із царини сучасних історико-логічних досліджень, вільно володіти методами аналізу та синтезу наукової інформації, використовувати знання іноземних мов	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійно опрацьованого наукового джерела	4
4.2.	Нести відповідальність за достовірність проведених досліджень та наданих роз'яснень	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження, залікова робота	3
4.3.	Демонструвати можливості до подальшого навчання з високим рівнем автономності	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	3

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибіркових дисциплін)

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання (знання 1.1.-1.6.), що складає 40 % від загальної оцінки та оцінювання **практичної підготовки** – результати навчання (вміння – 2.1.-2.6.); (комунікація – 3.1.-3.3.); (автономність та відповідальність – 4.1.-4.3.), що складає 60 % загальної оцінки.

7.1. Форми оцінювання: семестрове оцінювання

Форми поточного контролю: а) оцінювання тестів, самостійних робіт, домашніх та індивідуальних завдань, виконаних студентами під час лекцій і семінарів; б) оцінювання фіксованих усних доповідей/презентацій, виконаних студентами під час семінарів (доповідь готують у письмовому вигляді обсягом 8-10 сторінок друкованого тексту і представляють як усний виступ на окремому семінарі; тема, план, відповідні джерела для фіксованого виступу попередньо узгоджуються із викладачем).

Проміжний контроль: одна проміжна контрольна робота.

7.2. Організація семестрового оцінювання

Підсумкова оцінка за змістову частину (максимальна кількість балів – 60) враховує: а) усні відповіді, виконання тестів, самостійних робіт, домашніх та індивідуальних завдань, виконаних студентами під час лекцій і семінарів (максимальна кількість балів – 40; вираховується як сума балів за два найкраще виконані завдання чи роботи; максимальна «вартість» окремого завдання чи роботи - 20 балів); б) підготовку і презентацію кожним студентом фіксованої окремої доповіді за матеріалами наперед обраного для аналізу джерела, що є індивідуальним завданням, яке наперед узгоджується із викладачем, виконується самостійно і передбачає опрацювання певного одного (або декількох) наукового джерела: статті, розділу монографії тощо (максимальна кількість балів - 20).

Проміжна контрольна робота (максимальна кількість балів – 20; мінімальна кількість балів - 12) виконується як письмова контрольна робота впродовж опрацювання змістової частини під час лекції чи семінару; дату проведення проміжної контрольної роботи викладач оголошує заздалегідь; виконання проміжної контрольної роботи є обов'язковим.

7.3. Критерії семестрового оцінювання:

Усні відповіді

20-16 балів - студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість у викладі письмової роботи;

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може бракувати аргументації в поясненнях; в основному розкриває зміст поставленого завдання; використовує обов'язкову літературу; демонструє самостійність та достовірність викладу письмової роботи; робота містить несуттєві неточності;

10-6 балів – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу; робота містить суттєві неточності;

5-0 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань; робота містить суттєві помилки; студент демонструє несамостійність у виконанні завдань.

Виконання тесту, чи короткої письмової роботи (під час лекції чи семінару):

20-16 балів – студент вірно вирішує 90-100 % завдань;

15 - 11 балів - студент вірно вирішує 75-89 % завдань;

10 - 6 балів – студент вірно вирішує 60-74 % завдань;

5 - 0 балів – студент вірно вирішує менше 60 % завдань;

Вирішення окремого індивідуального практичного завдання (вправи) (домашня підготовка):

20 - 16 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вірно, аргументовано та самостійно розв'язує завдання (вправу);

15 - 11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вірно розв'язує завдання (вправу), але може допускати несуттєві помилки/неточності;

10 - 6 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але припускається суттєвих помилок під час розв'язку завдання, які спроможний виправити за допомогою викладача;

5 - 0 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно вирішує завдання, припускається суттєвих помилок у розв'язку, має складнощі у їх виправленні навіть за допомогою викладача.

Проміжна контрольна робота (максимальна кількість балів – 20):

20-16 балів - студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість у викладі письмової роботи;

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може бракувати аргументації в поясненнях; в основному розкриває зміст поставленого завдання; використовує обов'язкову літературу; демонструє самостійність та достовірність викладу письмової роботи; робота містить несуттєві неточності;

10-6 балів – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу; робота містить суттєві неточності;

5-0 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань; робота містить суттєві помилки; студент демонструє несамостійність у виконанні завдань.

7.4. Форма, організація та критерії оцінювання підсумкової (залікової) контрольної роботи

Виконується у письмовій формі під час останньої/передостанньої лекції чи семінару. Максимальна кількість балів – 20.

20-16 балів - студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість у викладі письмової роботи;

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може бракувати аргументації в поясненнях; в основному розкриває зміст поставленого завдання; використовує

обов'язкову літературу; демонструє самостійність та достовірність викладу письмової роботи; робота містить несуттєві неточності;

10-6 балів – студент в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу; робота містить суттєві неточності;

5-0 балів – студент не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань; робота містить суттєві помилки; студент демонструє несамотійність у виконанні завдань.

7.5. Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається за накопичувальною системою як сума балів за систематичну роботу впродовж усього семестру (бали, отримані за опрацювання *змістової частини курсу, за проміжну контрольну роботу*) та *підсумкову (залікову) письмову контрольну роботу*.

Обов'язковим мінімумом кількості балів, отриманих студентом впродовж семестру, є 48 балів. Допуск до підсумкового оцінювання у формі заліку (підсумкової контрольної роботи) для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, передбачає обов'язкове повторне виконання проміжної контрольної роботи (із результатом, що дозволяє досягти бажаного мінімуму). Максимум семестрової кількості балів – 80. Оцінка за залікову контрольну роботу не може бути меншою 12 балів для отримання загальної позитивної оцінки за курс. Якщо студент за залікову роботу отримує менше 12 балів, то ці бали не додаються до семестрової оцінки незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру, а в екзаменаційній відомості до графі «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота) / залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	<i>48</i>	<i>12</i>	<i>60</i>
Максимум	80	20	100

Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни: курс складається із 1 змістової частини. Заняття передбачають лекції та семінари. Вивчення дисципліни завершує залік. У вступній частині розглядаються загально-методологічні питання логіки в загальній історичній перспективі (визначення предмету і методу дослідження, визначальні історичні етапи розвитку та видатні персоналії, важливі поняття, розрізнення, проблеми). Точкою відліку головної частини курсу є аристотелівська силогістика. Затим розглядаються логічні погляди стоїків, середньовічних схоластів, дослідників періоду Нового часу. Завершує курс розгляд історичних обставин, з'ясування суті революції у логіці, здійсненої Готтлобом Фреге.

Впродовж курсу студенти виконують одну проміжну контрольну роботу.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	Самостійна робота
1	Вступ Тема 1. Головне питання і проблема логіки, походження терміну «логіка», складності та історичні трансформації визначення, традиційна і сучасна (класична і некласична) логіка	2	2	4

2	Тема 2. Аристотелева силісттика: загальна характеристика, історія виникнення, становлення, видозміни	4		8
3	Тема 3. Логіка стоїків	2		8
4	Проміжна контрольна робота	2		
5	Тема 4. Загальний огляд тематики логічних досліджень епохи середньовіччя і Нового часу	2		10
6	Тема 5. Актуальні проблеми історико-логічних досліджень		8	30
7	Тема 6. Революція у логіці, яку здійснив Готтлоб Фреге: культурно-історичні обставини та сутність	2		4
8	Залікова контрольна робота		2	
	ВСЬОГО	14	12	64

Загальний обсяг 90 год., в тому числі:

Лекцій – 14 год.

Семінари – 12 год.

Самостійна робота - 64 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна: (базова)

1. Попович М.В. Очерк развития логических идей в культурно-историческом контексте. – К.: «Наукова думка», 1979.
2. Маковельський А. История логики. – Жуковский-Москва: Изд-во «Кучково поле», 2004 (перше видання – 1967 рік).

Додаткова:

Дослідження з історії вітчизняної логіки

1. Генеза філософських студій у Київському університеті. – К., 2009. – 476 с.
2. Горський В.С., Кислюк К.В. Історія української філософії. – К.: Либідь, 1994 (розд. 4 «Філософія України доби бароко. Києво-Могилянська академія»).
3. Захара І.С. Стефан Яворський в історії вітчизняної філософії // Яворський С. Філософські твори. У 3 т. – Т.1 – К.: Наук. Думка, 1992. – с.5 – 40.
4. Конверський А.С., Бичко І.В., Огородник І.В. Філософська думка у Київському університеті: історія і сучасність. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 336 с.
5. Конончук С.Г. Силісттика в логічних курсах Києво-Могилянської академії середини XVII сторіччя (И. Кононович-Горбацький і С. Яворський) [Текст] / С.Г. Конончук // Philosophia prima: метафізичні питання: Щорічник. [Наук. т. Я.М. Стратій]. – К.: ВІПОЛ, 1999. – Вип. 2. – с.78-99.
6. Огородник І.В. Історія філософської думки в Україні. Курс лекцій. – К.Вища шк.: Т-во «Знання», КОО, 1999. – 543 с.
7. Паславський І.В. Розвиток логічних ідей у вітчизняній філософії другої половини XV ст. // Філософська думка. – К., 1996, №6. – с.45-55.
8. Піонтковська Т.В. Логіка в Україні XV – XVI // Гілея, 2012. – випуск 59 (#4), с.437-442.
9. Піонтковська Т.В. З історії викладання логіки: Києво-Могилянська академія (т.пол. XVII – т. XVIII століття // Філософські проблеми гуманітарних наук. К., 2005. - #6-7. – с.106-112.
10. Піонтковська Т.В. Логіка в Острозькій та Замойській академіях (XVI – XVII ст.): компаративний аналіз // Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук. – К., 2012.
11. Плахтій М.П. Логіка в Україні у другій половині XIX – на початку XX століття: напрями розвитку: монографія / Плахтій. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2009. – 192 с.
12. Симчич М. Курси логіки в Києво-Могилянській академії кінця XVII – XVIII ст. // Київська академія. – К.: Вид. дім «КМАкадемія», 2006. – Вип.2-3. – с.74-85.
13. Симчич М. Philosophia rationalis у Києво-Могилянській академії: компаративний аналіз могилянських курсів логіки кінця XVII – першої половини XVIII ст. – Вінниця, 2009. – 239 с.

14. Хоменко И.В. Логика в Киевской духовной академии (1819 – 1920) // Логико-риторические аспекты диалога. – К.: Киевский университет, 2011. – с. 88-99.

15. *A Companion to Ancient Philosophy* / Eds. M.L.Gill, P.Pellegrin. – Blackwell Publishing, 2006 (Barney R. The Sophistic Movement (pp.77-99); Pellegrin P. The Aristotelian Way (pp.235-244); Ierodiakonou K. Stoic Logic (pp.505-529)).

16. *A Companion to Aristotle* / Ed. G.Anagnostopoulos. – Wiley-Blackwell, 2009 (Anagnostopoulos G. Aristotle's Life (pp.3-13); Anagnostopoulos G. Aristotle's Works and the Development of His Thought (pp.14-28); Keyt D. Deductive Logic (pp.31-50); Smith R. Aristotle's Theory of Demonstration (pp.51-65); Cristof Rapp. The Nature and Goals of Rhetoric (pp.579-596)).

17. *Bochenski I.M.* Ancient Formal Logic. – Amsterdam: North-Holland Publishing Company, 1951.

18. *Handbook of the History of Logic* // ed. by D.M.Gabbay, J.Woods. – Amsterdam: Elsevier. – vol.1-11. – 2004-2012 (Vol.1 “Greek, Indian and Arabic Logic” / Ed. by Dov. M. Gabbay, John Woods. – Elsevier, 2004 (Moravcsik J. Logic before Aristotle: Development or Birth (pp.1-26); O’Toole R.R., Jennings R.E. The Megarians and the Stoics (pp.397-522)); Vol.2 “Medieval and Renaissance Logic” / Ed. by Dov. M. Gabbay, John Woods. – Elsevier, 2008; Vol.3 “Rise of Modern Logic: from Leibniz to Frege” / Ed. by Dov. M. Gabbay, John Woods. – Elsevier, 2004 (Lenzen W. Leibniz's Logic (pp.1-84))).

19. *Kneale W., Kneale M.* The Development of Logic. – Oxford: Clarendon Press, 1962 (Chs I “The Beginnings” (pp.1-22); II “Aristotle's *Organon*” (pp.23-112); III “The Megarians and the Stoics” (pp.113-176); IV “Roman and Medieval Logic” (pp.177-297); V “Logic after Renaissance” (pp.298-378)).

20. *Scholz H.* Concise History of Logic. – New York: Wisdom Library, 1961.

21. *The Cambridge Companion to Aristotle* / Ed. J.Barnes. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995 (Introduction (pp.XI-XXI); Barnes J. Life and Work (pp.1-26); Smith R. Logic (pp.27-65)).

22. *The Cambridge Companion to THE STOICS* / Ed. B.Inwood. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003 (Sedley D. The School, from Zeno to Arius Didymus (pp.7-32); Bobzien S. Logic (pp.85-123)).

23. *The Cambridge Companion to Frege* / Ed. M.Potter - Cambridge: Cambridge University Press, 2010 (Potter M. Introduction (pp.1-31); Weiner J. Understanding Frege's Project (pp.32-62)).

24. *The Development of Modern Logic* // Ed. by L.Наапаранта. – Oxford: Oxford University Press, 2009.

25. *Асмус В.Ф.* Лекции по истории логики // Асмус В.Ф. Собрание сочинений (в семи томах). – Том 3 Логика. - М.: ЛЕНАНД, 2015. – с.585-817 (Учение Бекона об индукции (с.609-628); Бирюков Б.В. Валентин Фердинандович Асмус (с.785-817)).

26. *Ахманов А.С.* Логическое учение Аристотеля. – М. : Изд-во соц.-эк. лит.-ры, 1960 (розд. VIII «Учение Аристотеля о силлогизме»).

27. *Бирюков Б.В.* Готтлоб Фреге: современный взгляд // Фреге Г. Логика и логическая семантика: Сборник трудов. – М.: Аспект Пресс, 2000. – с.8-62 (розд. «Тернистый жизненный путь» (с. 8-19); «Признание наконец приходит» (с.40-41); «А когда заклубится закат, по углам залетая ...» (с.42-62)).

28. *Вригт Г. Х. фон.* Логика и философия в XX веке / Г. Х. Вригт фон // Вопросы философии – 1992. – № 8. – С. 80-91.

29. *Жоль К.К.* Логика в лицах и символах. – М.: Педагогика-Пресс, 1993.

30. *Ивин А.А.* По законам логики. – М.: Молодая гвардия, 1983.

31. *Историко-логические исследования: сборник научных статей* / под ред. Конверского А.Е. – К.:ИПЦ «Киевский университет», 2008 (Конверский А.Е. Логика в Киевском университете (с.4-10)); Хоменко И.В. Неформальный подход в теории аргументации: персоналии и школы (с.133-141); Берков В.Ф. Три этапа во взаимоотношении логики и риторики (с.141-148); Колотилова Н.А. Топика в истории логико-риторической мысли (Аристотель, Цицерон, Ф.Бэкон) (с.156-164); Яскевич Я.С. Аргументация в науке: от классики к современности (с.170-182)).

32. *История логики: Учебное пособие для высших учебных заведений.* – Минск: РИВШ БГУ, 2000. – 148 с.

33. *Кондаков Н.И.* Логический словарь. – М.: Наука, 1971.

34. *Конверський А.С.* Логіка (традиційна і сучасна). – К.: ВПЦ «Київський університет», 2007 (Книга 1, гл.7 «Історичний характер логіки як науки»).

35. *Котарбинський Т.* Лекции по истории логики. – Биробиджан: ИП «ТРИВИУМ», 2000 (Гл. I-II, IV-VII, X, XII, XIV).

36. *Логика* / под ред. А.И. Мигунова, И.Б. Микиртумова, Б.И. Федорова. – Москва: Проспект, 2010 (глава 2 «Очерк истории логики»).

37. *Лосев А.Ф., Тахо-Годи А.А.* Платон. Аристотель. – М.: Молодая гвардия, 1993 («Аристотель» – гл. I-VII (с.172-296)).

38. Луканин Р.К. «Органон» Аристотеля. – М. : Наука, 1984 (розд. 1-5 частини другої: «Аналитика Аристотеля»).
39. Попов П.С., Стяжкин Н.И. Развитие логических идей в эпоху Возрождения. – М.: Изд-во МГУ, 1983.
40. Попов П.С., Стяжкин Н.И. Развитие логических идей от античности до эпохи Возрождения. – М.: Изд-во МГУ, 1974.
41. Попов П.С. История логики нового времени. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. – 262 с.
42. Субботин А.Л. «Логика Пор-Рояля» и ее место в истории логики // Арно А., Николь П. Логика, или искусство мыслить. – М. : Наука, 1991. – с. 391 – 405.
43. Щербатский Ф.И. Теория познания и логика по учению позднейших буддистов. – Ч. I-II. – Санкт-Петербург: Изд-во Аста-пресс ltd, 1995.